

ປວັຕສາຕສິງຄາມສໄມປີ 1945-1975 ແລະຊີວິດກາຍເປັນອົພຍົບຂອງຄົນລາວ

ປັນທິກໂດຍ

ພ.ອ. ວ່າງເຢີ

ອາດີດ ນາຍທະຫານກອງທັບແຫ່ງຊາດ

ພຣະຣາຊອານາຈັກລາວ

ເມືອງລາວເປັນປະເທສນ້ອຍ, ຂາດທາງອອກສູ່ທະເລໄປສູ່ພາຍນອກ ແລະຢູ່ໃນຖ້ຳມກາງ
ຂອງຫລາຍປະເທສ ທີ່ມີປະຊາຊົນລື້ນເຫລືອ ຈຶ່ງປ້ອງກັນຍາກ ດ້ານການແຊກຊຶມ ຂອງຕ່າງດ້າວ,
ບໍ່ມີຄວາມປອດໄພ ແລະຍາກທີ່ຈະມີຄວາມສົງບໍ່ໄດ້

ປຶ້ມຈັດພິມໃນເດືອນມັງກະຣາ 2012

ສາລະບັນ

ສາລະບັນ	2
ຄໍານໍາ	6
ປັດຊຸມຜູ້ຂຽນ	6
ພາສາທີ່ 1. ປັດເທກການຕ່າງໆກ່ອນປີ 1954	10
ຂໍ້ບັນທຶກໂດຍທ່ານຕູ້ເລີ້ຍ ລີຝຸງ.....	10
ປັດສາດ ຊຸມຊົນເຜົ່າລາວສູງ “ມື້ງ” ແລະການເຄື່ອນໄຫວຕ່າງໆ	11
ຊີວະປັດຫຍໍ້ຂອງ ທ່ານ ຣ.ທ. ວ່າງຈິງ ຫລື ວ່າງຈິງຕົວ	31
ການປະຕິບັດງານຂອງ ພ.ອ. ແມສນິເອ	47
ການໂຈມຕີຈາກທາງອາກາດດ້ວຍການໃຊ້ເຄື່ອງສັນຍານ	48
ວຽດນາມເໜືອ ລຸກລານ ຣາຊອານາຈັກລາວ	49
ວຽດນາມຖືກແບ່ງແຍກເປັນສອງພາກ	57
ພາສາທີ່ 2. ການສູ້ລົບໃນລະຫວ່າງປີ 1960.....	62
ໜີລອດອອກຈາກບວມຫລົງ (LS32)	67
ການຈັດຕັ້ງຄ້າຍທະຫານໃນແຂວງຫົວພັນ	70
ຄ້າຍດຽນບຽນຜູ້ແລະຄ້າຍພູຜາທີ່ເປັນຈຸດຍຸທສາດສໍາຄັນທີ່ສຸດ.....	72
ພາສາທີ່ 3. ການຂຍາຍດ້ານທາງທະຫານຫລັງຈາກເສີກພູຜາທີ່.....	79
ປັດຂອງທ່ານ “ທອມລອມ” ທີ່ປຶກສາທະຫານພາກ 2	81
ສນາມບິນ ແລະ ລີມາໄຊ	94
ສັນຍາລະຫວ່າງສາມເຈົ້າລາວ	96
ພາສາທີ່ 4. ການຈັດຕັ້ງໃນເຂດທະຫານພາກ 2	99
ໂຮງຮຽນປະຖົມສຶກສາ.....	99
ມັທະຍົມຊຳທອງ.....	101
ຝ່າຍຕໍາຣວຈ	102
ການຈັດຕັ້ງ ການປົກຄອງແຂວງ	103
ການພົວພັນກັບສົງຄາມອິນດູຈີນຂອງຍາຫລວງບຸນຈັນ	107

ການປົກຄອງ ແຂວງຫົວພັນ	117
ຝ່າຍໜຶ່ງພາຄສອງ.....	119
ພາຄທີ່ 5. ນັກບິນກອງທັບແຫ່ງຊາດພາຄ 2	120
ນັກບິນຮຸ່ນທີ່ 1	120
ນັກບິນຮຸ່ນທີ່ 2	121
ນັກບິນຮຸ່ນທີ່ 3	125
ນັກບິນຮຸ່ນທີ່ 4	132
ນັກບິນຮຸ່ນທີ່ 5 ຮຸ່ນສຸດທ້າຍ	132
ທີມເຣເວນ (Team Ravens).....	135
ພາຄທີ່ 6. ການຈັດຕັ້ງຝ່າຍທະຫານພາຄ 2	137
ນາຍທະຫານຄົນສຳຄັນຂອງພີ່ນ້ອງລາວມື້ງ.....	139
ນາຍທະຫານຄົນສຳຄັນຂອງພີ່ນ້ອງລາວລຸ່ມ	148
ການປະກອບກຳລັງທະຫານ 1951-1964.....	151
ພາຄທີ່ 7. ການສູ້ຮົບກັບວຽດນາມເໜືອ	153
ແຜນຍຶດທົ່ງໄຫຫີນ	163
ພາຄທີ່ 8. ຍ້າຍອອກຈາກພາຄ 2 ແລະອອກຈາກເມືອງລາວ	168
ພາຄທີ່ 9. ບັນຫາສົງຄາມອິນດູຈີນ	179
ຄຳຖາມແລະຄຳຕອບ	179
ເປັນຫຍັງອາເມຣິກາຈຶ່ງຕ້ອງຖອນອອກຈາກສົງຄາມອິນດູຈີນ?.....	186
ປັດຈຸບັນມະວາຈາ ຂອງສະເດັດເຈົ້າສຸພານຸວົງ	192
ພຍາພູມິວົງວິຈິດ	194
ພາຄທີ່ 10. ແຜນການລຶກລັບແລະຫລອກລວງຂອງຄອມມູນິສ໌	196
ກ- ການວາງແຜນກິນກິນລາວໃນລະຍະສັ້ນ	196
ຂ- ແຜນກິນກິນລາວຖາວອນ	198
ຜິດຕິແລະຜິດເສັຍຂອງການອົພະຍົບໄປຢູ່ຕ່າງປະເທສ	202
ພາຄທີ່ 11. ການຈັດຕັ້ງຮັບຖບາລຊຸດຕ່າງໆ	206

ພາສາທີ່ 12. ເຫດການສັບສົນໃນນາທິສຸດທ້າຍ	234
ການຈັດຕັ້ງຮັຖບາລ ປະສົມລາວສອງຝ່າຍ	238
ພາສາທີ່ 13. ຮັຖບາລສອງຝ່າຍຊຸດທີ່ສາມແລະຊຸດສຸດທ້າຍ	243
ຄນະມົນຕຣີປະສົມການເມືອງ.....	246
ສິນທິສັນຍາລະຫວ່າງໄກສອນແລະເລດວນ	254
ພາສາທີ່ 14. ການຈັດຕັ້ງປ້ອງກັນປະເທສໃນສໄມເກົ້າ	260
ພາສາທີ່ 15. ການສຶກສາແລະສຸຂາພິບານ	275
ການສຶກສາ	275
ສຸຂະພິບາລ (ຝ່າຍໝໍ)	277
ພາສາທີ່ 16. ການເມືອງລາວ ແມ່ນນະໂຍບາຍຂອງລາວບໍ່?	279
ກົນອຸບາຍຂອງ 21 ອົງການ	283
ແຜນການທຳລາຍ.....	284
ຄນະ 21 ອົງການ.....	288
ນະໂຍບາຍແກ່ທະຫາຣຝ່າຍວຽງຈັນທນ໌ແລະວ່າງປາວ	290
ພາສາທີ່ 17. ບັນຫາລາວເກີດໄດ້ດ້ວຍເຫຕໃດ?	293
ສິ່ງທີ່ສ້າງບັນຫາ.....	293
ພາສາທີ່ 18. ຊີວິດອົພຍົບຕົກບ້ານຕົກເມືອງ	301
ພາສາທີ່ 19. ເຫຕການທີ່ຜ່ານມາແລະຄວາມເຫັນໃນອານາຄົດ.....	319
ຄວາມຄິດເຫັນສ່ວນຕົວຂອງ ອຣິຍະ ລິຜູງ.....	327
ພາສາທີ່ 20. ຊີວະປະວັຕຂອງບຸກຄົນສຳຄັນ	333
1. ທ່ານເຈົ້າແຂວງສາຍຄຳ ສຸທະກະກຸມາຣ.....	333
2. ພຣະຍາດຳຮົງຮິທິໄກ ຕູ້ປີ ລິຜູງ	335
3. ພຣະຍາ ຕຸລາປະສິທ ຕູ້ເຢີ ລິຜູງ	337
4. ພ.ອ. ເມສນິເອ (Col. Mesnier)	338
5. ຣ.ອ. (ນາຍພິລ) ກອງແລ	339

6. ພ.ຕ.ຕ. ຮັງດົວ.....	339
7. ຍາຫລວງ ບຸນຈັນ ວຸທິສິສິມັດ.....	340
8. ທ່ານເຈົ້າເມືອງ ລາວໄທ ຫວາລີວ່າງ	342
9. ນັກບັນເຮືອອາກາສ ຮ້ອຍເອກ ເຕ-28 ວ່າງບີ	343
10. ພິນຕຣີ ວ່າງປາວ.....	345
11. ທ່ານອາຣິຍະ ລີຟູງ.....	348
12. ທ່ານນາຍກອງປະຈຳລີ ລີເຢັງວີ	350
ພາສາທີ່ 21. ກາບກອນເກົ່າຂອງລາວແລະຮູບພາບທີ່ມີຄວາມໝາຍ	352
ຮູບພາບທີ່ມີຄວາມໝາຍ	355
ຮູບພິມຂອງມື້ງຢູ່ຕ່າງປະເທດທີ່ເປັນຕົວຢ່າງໃນສັງຄົມລຸ່ນໃໝ່	360
ຮັບຮູ້ເອກສິດແລະຂອບໃຈນຳເຈົ້າຂອງຮູບ	363

ຖ້າມີຄຳຖາມ ຫລືຢາກຕິດຕໍ່ເພີ່ມເຕີມກັບນັກຂຽນ ເຊີນຕິດຕໍ່

Vang Geu
 124 Logan Drive
 Mt. Gilead, NC 27306

E-mail: geuvang@gmail.com

Copyright @ 2012 Vang Geu

ຄຳນຳ

ຂ້າພະເຈົ້າໄດ້ແຕ່ງປຶ້ມເຫລົ່ານີ້ຂຶ້ນ ເພື່ອນັກອ່ານແລະນັກຄົ້ນຄົ້ວທົ່ວໄປ ທີ່ມີຄວາມສົນໃຈ ຢາກຮູ້ວ່າປະ ວັດສາດຂອງລາວໃນລະຍະຫລັງນີ້ ໄດ້ເກີດຂຶ້ນຍ້ອນຫຍັງ ແລະເຮັດແນວໃດ ປະຊາຊົນລາວ ຈຶ່ງໄດ້ອົບ ພະຍົບໜີໄປຢູ່ຫລາຍປະເທສໃນໂລກ, ໝົດສິດເປັນປະຊາຊົນລາວ, ຫລັງຈາກໄດ້ມີການຕໍ່ສູ້ລະຫວ່າງ ລາວສອງຝ່າຍ ຊຶ່ງໃນທີ່ສຸດ ກໍບໍ່ມີຜູ້ໃດຊນະ. ຜູ້ຊນະສົງຄາມນັ້ນແທ້ ແມ່ນແຕ່ຊາຕຕ່າງດ້າວທັງໝົດ. ຂໍໃຫ້ທ່ານອ່ານປວັດຕ່າງໆໃນນີ້ ທີ່ອາດຈະຊ່ວຍໃຫ້ທ່ານເຂົ້າໃຈສະຖານະການໃຫ້ໄດ້ດີກ່ອນເກົ່າ ແລະ ເປັນບົດຮຽນ ໃຫ້ພວກໄທລາວເຮົາທຸກຄົນ ໄດ້ປັບຕົວ, ປຸງແຜນແລະແນວຄິດໃໝ່ ເພື່ອບໍ່ໃຫ້ປະວັດ ສາດຊຳຮອຍອີກ.

ປຶ້ມນີ້ບັນທຶກເຫດການ ທີ່ວຽດນາມເໜືອແຊກແຊງເມືອງລາວ, ການແຕກແຍກລະຫວ່າງລາວດ້ວຍກັນ ຊຶ່ງຕອນສຸດທ້າຍ ພາໃຫ້ຄົນລາວຫລາຍຮ້ອຍພັນຄົນ ຕ້ອງກາຍເປັນອົພະຍົບ, ກາຍເປັນປະຊາຊົນຂອງ ປະເທສທີ່ຕົນໜີໄປອາໄສຢູ່ທົ່ວໂລກ. ເປັນປຶ້ມ ທີ່ບັນຍາຍເຫດການຕ່າງໆ ທີ່ໄດ້ເກີດຂຶ້ນໃນແຫລມ ອິນດູຈີນແລະໃນພຣະຣາຊອານາຈັກລາວ ໂດຍສະເພາະ ໃນເຂດທະຫານພາຄ 2 ທີ່ປະກອບດ້ວຍແຂວງ ຫົວພັນແລະແຂວງຊຽງຂວາງ.

ປວັດຜູ້ຊຽນ

ຂ້າພະເຈົ້າ ວັງເຢີ ເກີດຢູ່ບ້ານຫອ້ມ ຕາແສງຜາໄຊຍ, ເມືອງຜາ ແຂວງ ຊຽງຂວາງ, ພຣະຣາຊອານາຈັກລາວ ໄດ້ເປັນນາຍທະຫານຢູ່ພາຄ 2, ໄດ້ຕໍ່ ສູ້ສົງຄາມສໄມ 1953-1954 ຮ່ວມກັບຝຣັ່ງເສສ, ໄດ້ເຮັດວຽກອ່ານ ຂ່າວ ໃຫ້ວິທະຍຸກະຈາຍສຽງ ພຣາຊອານາຈັກລາວ; ໄດ້ເຮັດວຽກຢູ່ ຄັງເງິນ ນແຫ່ງຊາດ ທີ່ນະຄອນວຽງຈັນ ແຕ່ປີ 1960-1964 ແລະ ໄດ້ຕໍ່ສູ້ ສົງຄາມວຽດນາມ ຮ່ວມກັບສະຫະຣັຖ ໃນສໄມ 1968-1973. ໜ້າທີ່ທາງ ການທະຫານ ເປັນ ຜ.ບ. ກອງພັນ, ຜ.ບ. ກຣົມ, ຜ.ບ. ກອງພົນ ເພື່ອຕໍ່ສູ້ກັບສັດຕູ ທີ່ມາ

ລຸກລານຮາຊອານາຈັກລາວ, ໃນປີ 1973-1975 ຫຼັງຈາກສົງຄາມ ໄດ້ເປັນຫົວໜ້າພັທນາພາຄ 2 ໃນພຣະຮາຊອານາຈັກລາວ.

ດ້ານການສຶກສາ

ໄດ້ຈົບການສຶກສາໂອບໂລມຄຣູ ທີ່ນະຄອນ ວຽງຈັນທນ໌, ຈົບການສຶກສາດ້ານ ການປູກຝັງ, ລ້ຽງສັດ ແລະ ການພັທນາ ມາຈາກຕ່າງປະເທສ. ໄດ້ຜ່ານການໂອບໂຮມຫລາຍຢ່າງ ດ້ານທະຫາຣ ໃນການປ້ອງກັນປະເທສ, ຮຽນຈົບລັກສູດເສນາທິການ, ໄດ້ຮຽນຜ່ານຫລັກສູດ ດ້ານການພັທນາ, ຫລັກສູດດ້ານຮ່ວມວຽກງານ, ດ້ານອຸປະສັກ, ດ້ານການປົກຄອງແລະການກຳກັບດ້ານບັນຊີການເງິນ, ແລະ ດ້ານຈິດຕະສາຕ ເພື່ອຊ່ວຍເຫລືອຜູ້ທີ່ມີບັນຫາດ້ານຈິຕໃຈ.

ພາຄປະເຊີນກັບຊີວິດ

1975 ໄດ້ເປັນອົພະຍົບໄປຢູ່ຫລາຍປະເທສ ຄື: ຮາຊອານາຈັກໄທ້ຍ, ຝຣັ່ງເສສ ແລະ ສະຫະຣັຖ ໄດ້ເປັນຜູ້ນຳຊາວອົພະຍົບຢູ່ນອກປະເທສ ຫລາຍປີຜ່ານມາ. ໄດ້ເຮັດວຽກຢູ່ພາກເໜືອປະເທສຝຣັ່ງເສສດ້ານຊ່ວຍເຫລືອເບິ່ງແຍງຄົນຝຣັ່ງ ດ້ານການເຊົ່າເຮືອນຫລວງ ຫລາຍຮ້ອຍພັນຄົນ, ໄດ້ເປັນປະທານສະມາຄົມຝຣັ່ງ-ເອເຊັຍ (Association Franco-Asiatique) 1976-1980. ໃນເດືອນມີນາ ປີ 1981, ໄດ້ເຂົ້າໄປຕັ້ງຖິ່ນຖ່ານຢູ່ໃນສະຫາຣັຖ ຈີນເຖິງປະຈຸບັນ, ໄດ້ເຮັດວຽກຢູ່ຫ້ອງການຕອນຮັບອົພະຍົບ, ເຮັດວຽກຢູ່ກະຊວງກະສິກຳ ຣັຖມິເນໂຊຕາ ສອນຊາວອົພະຍົບ ຮຽນປູກຝັງ, ໄດ້ເຮັດວຽກເປັນລອງຫົວໜ້າໂຮງໝໍປົວຄົນເຈັບ (Program Associate-Director, University of Minnesota Hospital) ພ້ອມກັນນີ້ ປີ 1982-1987 ໄດ້ເປັນປະທານສະມາຄົມຄອບຄົວລາວ (President, Lao Family Association, Inc.). ໃນປີ 1987, ໄດ້ຕັດສິນໃຈນຳພາ ຊາວອົພະຍົບລາວແລະລາວສູງ “ມື້ງ” ຫລາຍພັນຄົນ ໄປຕັ້ງຖິ່ນຖານຊີວິດໃໝ່ ຢູ່ຫລາຍຣັຖໃນພາຄຕາວັນອອກຂອງສະຫະຣັຖ ຄື: ຣັຖຢອກເຢັຍ, ຣັຖເຊົ່າໄຄໂຣໂລນາ ແລະ ຣັຖນອສໄຄໂຣໂລນາ. ໃນປີ 1987-2011, ເປັນປະທານສະມາຄົມມື້ງ-ລາວ ທີ່ຣັຖນອສໄຄໂຣໂລນາ (Hmong-Lao Assistance Association, Inc.) ໄດ້ເຮັດວຽກຢູ່ໂຮງງານ ເອກຊິນແມກເຄຣ ອິນເດີສຕີ (McRae Industries) ແຕ່ 1987 ຈົນເຖິງປະຈຸບັນ 2011. ໃນເມື່ອວຽກໄດ້ເບົາບາງລົງ ຈຶ່ງໄດ້ບັນທຶກເຫດການຕ່າງໆຫລາຍປີ ທີ່ຜ່ານມາ ຮ່ວມກັບໝູ່ເພື່ອນຫລາຍທ່ານຄື:

- 1- ພ. ອ. ທ້າວບອນ
- 2- ທ່ານລອງເຈົ້າແຂວງຊຽງຂວາງ ບຸນຈັນ ວຸດທິສິສິມບັດ
- 3- ທ່ານອາຣິຍະ ລິຜູງ ນັກຊ່ຽວຊານຝ່າຍກະສິກຳ
- 4- ທ່ານເຈົ້າເມືອງ ລາວໄທ ຫວາລີ ວ່າງ
- 5- ທ່ານ ພ.ຕ.ຕ. ດົວ ຮັງ

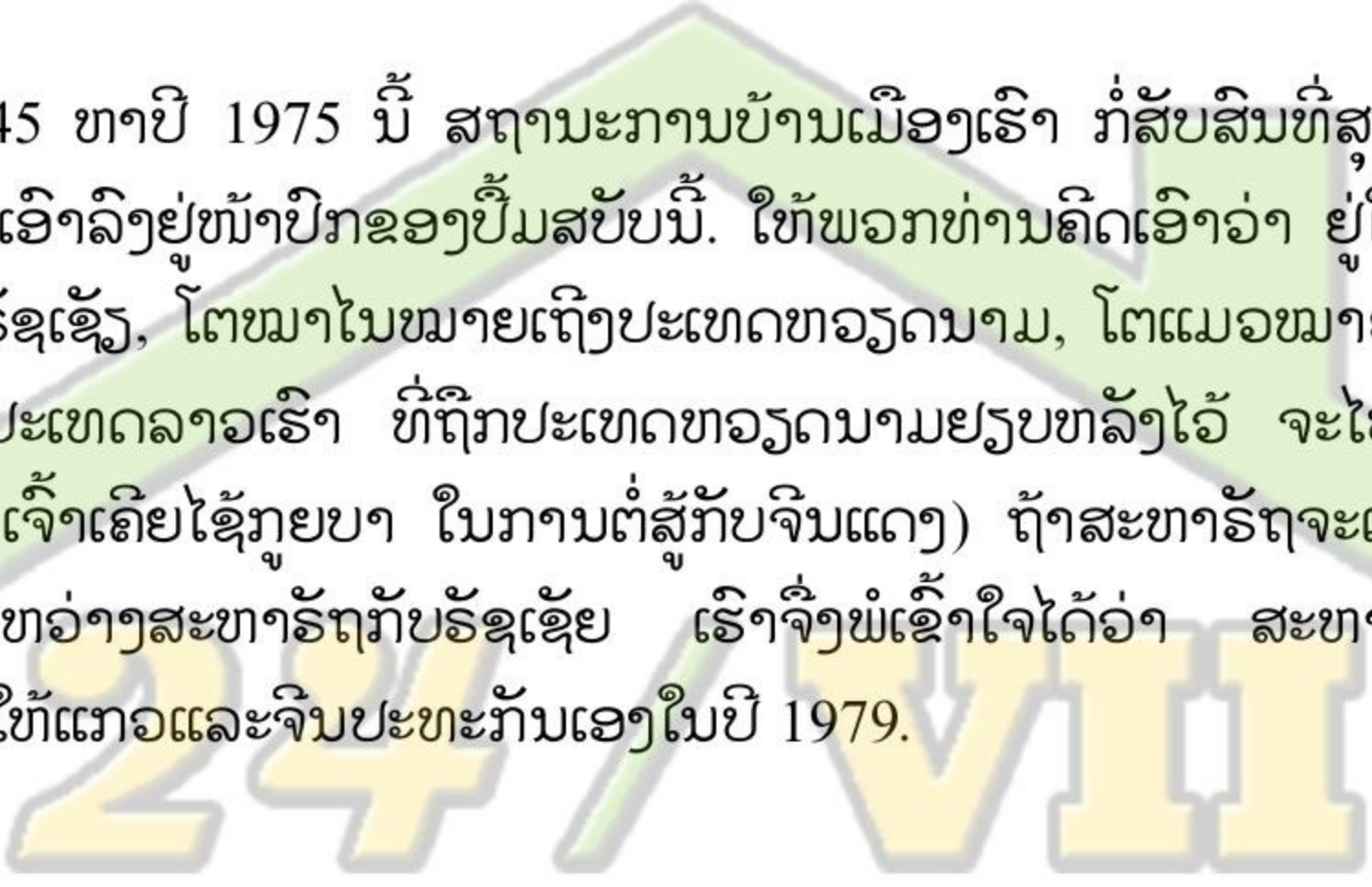
- 6- ທ່ານ ຣ.ອ.ອ. ບີ ວ່າງ Pilot T-28
- 7- ທ່ານ ພ.ອ. ຊຶ່ງເລັ່ງ ຊິງ
- 8- ທ່ານ ຄຣູ ບຸດທະລັງສີ ດວງສວັນ
- 9- ທ່ານ ພ.ທ. ຈູ ວ່າງ
- 10- ທ່ານ ພ.ທ. ລີ ຈາວ
- 11- ທ່ານ ວ່າງເຢັງ ນັກຊ່ຽວຊານດ້ານໄຟຟ້າ (Electrical Engineer)
- 12- ທ່ານ ພ.ຕ. ສາກິນ ແກ້ວດວງດີ
- 13- ທ່ານ ພ.ອ. ວ່າງເນັງ
- 14- ທ່ານ ພ.ຕ. ໂພທິສານ ວັນ
- 15- ທ່ານ ຣ.ອ. ວ່າງຊ້າງ
- 16- ທ່ານ ພ.ອ. ມາສ ແມສນີເອ Col. Max MESNIER
- 17- ທ່ານ ພ.ຕ. ຜາມ ຄຳສວນ
- 18- ທ່ານ ພ.ອ. ຕູ້ພີ້ ວ່າງ ຜູ້ຊ່ຽວຊານດ້ານການເມືອງ (Political Science)
- 19- ນາງ ເຢນີເຜື້ອ ມິວ, ແລະ
- 20- ຍານາງ ກາເຕີຣິນ ຮອຈ (ທີ່ໄດ້ຊ່ວຍ ແປ ແລະແປງ ສັບໃນຕົ້ນຕົວຂອງປຶ້ມນີ້ ຈາກພາສາລາວ ມາເປັນພາສາອັງກິດ ຢ່າງນ້ອຍ ສາມຄັ້ງ).

ຂ້າພະເຈົ້າຮູ້ສຶກເປັນທີ່ບຸນທີ່ຄຸນຢ່າງຫລວງ ນຳພວກທ່ານທີ່ມີຊື່ຢູ່ຂ້າງບົນນີ້ ພ້ອມທັງຫລາຍຄົນອີກ ທີ່ໄດ້ສັກໃຈເຂົ້າມາຊ່ວຍເຫລືອ. ຫາກບໍ່ມີບຸກຄົນເຫລົ່ານັ້ນມາຊ່ວຍ ປຶ້ມສັບນີ້ ຄືຈະບໍ່ເກີດ. ຂ້າພະເຈົ້າຍັງໂຊກດີ ທີ່ສາມາດເກັບກຳຂໍ້ຄວາມແລະຮູບພາບ ທີ່ຕ້ອງການນັ້ນ ມາລົງນຳ ເພາະຄົນລາວເຮົາ ໜ້ອຍ ຄົນທີ່ຈະມີໂອກາດ ເອົາເຄື່ອງສ່ວນຕົວດັ່ງນີ້ຕິດຕົວມານຳ ຕອນໄດ້ໜີອອກຈາກເມືອງລາວມາ ສ່ວນມາກກໍຈະແມ່ນແບບກະທັນຫັນທັງນັ້ນ. ປຶ້ມຫົວນີ້ ຄວນຈະມີລຽບລຽງກັນໄວ້ແຕ່ດົນແລ້ວ ຈະສພາບ ການຫລາຍດ້ານຍັງບໍ່ພ້ອມ ຈົນໄດ້ລໍມາເຖິງເທົ່າທຸກວັນນີ້. ຂ້າພະເຈົ້າຄິດວ່າ ວັນເວລາເທົ່ານັ້ນ ຈະເປັນ ຫລັກ ທີ່ຈະສແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ຜົນສະທ້ອນຂອງການປ່ຽນແປງໃນລາວ ຈະດີຫລືຮ້າຍໃຫ້ປະເທດຊາດ ບ້ານເມືອງຂອງເຮົາ. ຄວາມຕັ້ງໃຈຂອງຂ້າພະເຈົ້າ ບໍ່ແມ່ນແຕ່ຈະເອົາຄວາມບໍ່ດີບໍ່ງາມໃນອາດິດ ມາເວົ້າ ສູ່ກັນພັງ ແຕ່ຍັງຢາກໃຊ້ເຫດຜົນເຫລົ່ານັ້ນ ມາຊ່ວຍທຳນາຍກັນວ່າ ການປ່ຽນແປງທີ່ອາດຈະເກີດຂຶ້ນ ໄດ້ໃນອານາຄົດຂ້າງໜ້າຢູ່ໃນລາວນັ້ນ ເນື່ອງມາຈາກຫຍັງ.

ແຕ່ລະລຸ່ນແຕ່ລະສໄມ ຮອດຍາມແລ້ວກໍຈະສິ້ນສຸດລົງໄປເອງ. ການເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນ ກໍຈົບລົງໄປ ພ້ອມ ກັບສົງຄາມໂລກຄັ້ງທີ່ສອງ ແລະລັດທິສັງຄົມນິຍົມແບບເກົ່າ ກໍຈົບລົງ ຫລັງຈາກສົງຄາມວຽດນາມ. ສຳລັບບ້ານເຮົາ ລະບົບໃໝ່ກໍໄດ້ເລີ່ມຂຶ້ນມາແລ້ວ ພ້ອມກັນກັບຄືນລາວລຸ່ນໃໝ່ ທີ່ເກີດຢູ່ເມືອງລາວ ຫລື ຢູ່ຕ່າງປະເທດ ຫລັງຈາກປີ 1977 ມາ. ພວກໝູ່ມັນນ້ອຍລຸ່ນນີ້ ສລາດແລະປາກພະສາຕ່າງດ້າວ ໄດ້

ຫລາຍພະສາ. ເຂົາເຈົ້າມີຫວັງ ຮັບໜ້າທີ່ຄວບຄຸມເມືອງລາວ ໃຫ້ຢູ່ດີກິນດີ ແລະສົງບສຸກ ນຳເພື່ອນ
ປະເທດໄກ້ຄຽງນຳກັນຢູ່ໃນເຂດເອເຊັຽ ຕະວັນອອກ ພາກໄຕ້ແລະພາກເໜືອ ພ້ອມທັງເປີດປະຕູຢ່າງ
ກວ້າງຂວາງ ໃຫ້ນັກທ່ອງຖ່ວຍຈາກທົ່ວໂລກ ເຂົ້າມາຢ້ຽມຢາມໄດ້ຢ່າງສະບາຍ. ຄົນລາວລຸ່ນນີ້ ຈະມີໂອ
ກາດ ຊື້ນຳພາປະເທດນ້ອຍຫລາຍປານໃດນັ້ນແທ້ ສ່ວນຫລາຍກໍຄືຈະຂຶ້ນ ກັບທ່າທິນະໂຍບາຍຂອງ
ຈີນແຜ່ນດິນໃຫຍ່ແລະສະຫະຣັຖອາເມຣິກາ. ຊາວປະເທດເອເຊັຽທັງຫລາຍ ຕ້ອງການຮົ່ມໂພຮົ່ມໄຊຂອງ
ສອງປະເທດນັ້ນ ເພື່ອຮັກສາຄວາມສົງບ ສ້າງສັນຄວາມຮ່ວມໄມ້ຮ່ວມມືລະຫວ່າງຕ່າງປະເທດ ຢູ່ເປັນ
ກ້ອນເປັນໜ່ວຍ ຢ່າງເປັນເອກຣາດເຕັມຕົວ. ພວກເຮົາຫວັງວ່າ ປະເທດລາວ ຈະຢູ່ແບບສົງບ ຜູກ
ພັນໄມຕຣິກັບປະເທດອື່ນໆ ແລະກໍຈະບໍ່ມີສົງຄາມ ແບບສຶກອິນໂດຈີນ ນັ້ນເກີດຂຶ້ນອີກ ໃນລາວ, ຂເມນ
ແລະຫວຽດນາມ. ເຖິງເວລາແລ້ວ ທີ່ຄວນຈະເປັນລະບົບແຫ່ງຄວາມສົງບສຸກ ແລະຈະເຣີນຮຸ່ງເຮືອງ ສຳ
ລັບປະຊາຊົນໃນແຫລມອິນໂດຈີນ.

ໃນຊ່ວງຣະຍະປີ 1945 ຫາປີ 1975 ນີ້ ສຖານະການບ້ານເມືອງເຮົາ ກໍ່ສັບສົນທີ່ສຸດ ດັ່ງທີ່ຂີດແຕ້ມແບບ
ຕລຶກ ໃນກາກຕຸນທີ່ເອົາລົງຢູ່ໜ້າປຶກຂອງປຶ້ມສັບນີ້. ໃຫ້ພວກທ່ານຄິດເອົາວ່າ ຢູ່ໃນກາກຕຸນນັ້ນ ໂຕໝີ
ກໍ່ໝາຍເຖິງປະເທດຣັຊເຊັຽ, ໂຕໝາໄນໝາຍເຖິງປະເທດຫວຽດນາມ, ໂຕແມວໝາຍເຖິງປະເທດໄທ ແລະ
ໂຕໝູ ກໍ່ໝາຍເຖິງປະເທດລາວເຮົາ ທີ່ຖືກປະເທດຫວຽດນາມຢຽບຫລັງໄວ້ ຈະໄປໃສ່ກໍ່ບໍ່ໄດ້. ຍ້ອນຣັຊ
ເຊັຽໃຊ້ແກວ (ຄືເຂົາເຈົ້າເຄີຍໄຊ້ກູຍບາ ໃນການຕໍ່ສູ້ກັບຈີນແດງ) ຖ້າສະຫາຣັຖຈະຕໍ່ສູ້ໃນລາວຕໍ່ໄປ ກໍ່ຈະ
ກາຍເປັນສົງຄາມຣະຫວ່າງສະຫາຣັຖກັບຣັຊເຊັຽ ເຮົາຈຶ່ງພໍ້ເຂົ້າໃຈໄດ້ວ່າ ສະຫາຣັຖຈຳເປັນຕ້ອງຖອຍ
ອອກໄປກ່ອນ ປ່ອຍໃຫ້ແກວແລະຈີນປະທະກັນເອງໃນປີ 1979.

ຫ້າມຈຳໜ່າຍ

ພາສາທີ່ 1. ປວັດເຫດການຕ່າງໆກ່ອນປີ 1954

ຝຣັ່ງໄດ້ເຂົ້າໄປເມືອງລາວ ໃນເດືອນພຶສຈິກາ (November) ວັນທີ່ 10, 1861. ໃນປີ 1872 ພວກໂຈຣທໍ້ທູງ "ແດງ; ທຸງລາຍ, ທຸງເຫລືອງ" ເຂົ້າໄປປົນສະດົມເມືອງລາວທາງພາສາເໜືອ ຜູ້ນຳຝຣັ່ງເສສຈິງໄດ້ຕິດຕໍ່ໃຫ້ຊຸມຊົນເຜົ່າມົ້ງ ໃຫ້ຊ່ວຍມົ້ງໄດ້ຊ່ວຍຝຣັ່ງເສສ ຢ່າງດີ ເຮັດໃຫ້ຝຣັ່ງເຊື່ອຖືເຜົ່າມົ້ງ. ໃນເດືອນພຶສພາ (May) 1893, ຝຣັ່ງໄດ້ໃຊ້ກຳລັງທະຫານຍຶດເມືອງລາວ ອອກຈາກການເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນຂອງໄທ້ຍ ມາເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນເປັນຂອງຝຣັ່ງເສສ ແລະໄດ້ແຕ່ງຕັ້ງນາຍຈົງໄກມົວ ເປັນໄກຕົງ ປົກຄອງຊຸມຊົນເຜົ່າມົ້ງ ທີ່ໜອງແຮດ ແລ້ວຈຶ່ງແມ່ນ ໄກຕົງ ລໍ ເບລັຍຢ້າວ ເປັນຜູ້ນຳຕໍ່ ໃນປີ 1913-1934. ຍ້ອນວ່າຝຣັ່ງໄດ້ກຳອຳນາດຢູ່ໃນເມືອງລາວ ຈຶ່ງໄດ້ເລືອກເອົາ ຕູ້ບີ ລີຝຸງ ຂຶ້ນມາເປັນຜູ້ປົກຄອງເຜົ່າລາວສູງທີ່ໜອງແຮດ ຈົນເຖິງ ປີ 1945 ຍ້ອນໄດ້ເກີດເສີກເຢຣະມັນ, ເສີກຍີປູນ ແລະສົງຄາມວຽດນາມຝຣັ່ງຈຶ່ງໄດ້ເສັຍສົງຄາມ ແລ້ວໄດ້ຖອຍອອກຈາກອິນດູຈີນ ຕາມສັນຍາເຊັນທີ່ເຈນີວາ.

ຂໍ້ບັນທຶກໂດຍທ່ານຕູ້ເລັຍ ລີຝຸງ

ໃນວັນທີ່ 19 ເດືອນມີນາ 1994, ຢູ່ທີ່ປະເທສຝຣັ່ງເສສ, ທ່ານຕູ້ເລັຍລີຝຸງ ໄດ້ຂຽນບັນທຶກການເຄື່ອນໄຫວຕ່າງໆໃນອາດິດຕະການ ກ່ຽວກັບຊຸມຊົນລາວເຜົ່າລາວສູງ "ມົ້ງ" ເພື່ອເປັນຄວາມຊົງຈຳຂອງເຫລົ່າອະນຸຊົນລຸ້ນຫລັງ ດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້. ໃນອາດິດຕະການຂອງພຣະຣາຊອານາຈັກລາວ, ຊຸມຊົນເຜົ່າລາວສູງ "ມົ້ງ" ໄດ້ເຂົ້າ ປະກອບສ່ວນຢູ່ໃນວົງຣາຊການ, ທະຫານ, ຕຳຣວຈ, ຊຶ່ງໃນໄລຍະນັ້ນ ພຣະຣາຊອານາຈັກລາວຍັງ ເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນຂອງປະເທສຝຣັ່ງເສສ. ໃນປີ 1945-1954, ໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມມືກັບກອງທັບຝຣັ່ງເສສ ຕໍ່ສູ້ ສົງຄາມອິນດູຈີນ ຕ້ານວຽດມິນແລະລາວອິສສຣະ.

ໃນປີ 1959 -1973, ໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມມືກັບກອງທັບພຣະຣາຊອານາຈັກລາວ ແລະສະຫະຣັຖອາເມຣິກາ ຕໍ່ສູ້ຄອມມຸນິສຕ໌ ຢູ່ຕາມເຂດແດນພາສາເໜືອຂອງລາວ. ຫລັງຈາກມີການຕໍ່ສູ້ກັນ ຢູ່ຊາຍແດນຂອງທັງສອງປະເທສ ລະຫວ່າງສະຫາພາບໂຊວຽດແລະຈີນແດງ ສະຫາພາບໂຊວຽດໄດ້ຫຼິ້ນເທອາວຸດສົງຄາມອັນມະຫາສານ ໃຫ້ວຽດນາມເໜືອໃນປີ 1970. ຕັ້ງແຕ່ນັ້ນມາ ສະຫະຣັຖຈຶ່ງຈຳເປັນຕ້ອງປ່ຽນແຜນການສູ້ລົບຢູ່ໃນອິນດູຈີນ.

ປັດສາດ ຊຸມຊົນເຜົ່າລາວສູງ “ມົ້ງ” ແລະການເຄື່ອນໄຫວຕ່າງໆ

ໃນລະຫວ່າງປີ 1750, ເຜົ່າລາວສູງ“ມົ້ງ” ໄດ້ອົບອຸ່ນຍົບລົງມາຈາກປະເທດຈີນແຜ່ນດິນໃຫຍ່ ມາຕັ້ງຖິ່ນຖານຢູ່ໃນພຣະຣາຊອາຈັກລາວ, ຕາມຊາຍແດນຈີນ-ລາວ ທີ່ເປັນປ່າດົງ, ຢູ່ຫ່າງໄກຈາກຕົວເມືອງ. ຢູ່ໃນເມືອງ ແມ່ນຊຸມຊົນເຜົ່າລາວແລະຊາຕອື່ນເຂົ້າມາຕັ້ງຢູ່ກ່ອນ. ຍ້ອນຢ້ານກົວເຫດການຕ່າງໆ ທີ່ຈະເກີດຂຶ້ນຄື: ຢ້ານຈີນໄລ່ຕາມ ຍ້ອນໜີສົງຄາມມາຈາກຈີນ; ຢ້ານຜູ້ເປັນເຈົ້າຂອງປະເທດລ້ຽງເກຂີ່ມເທັງ ຫລື ຖືກປຸ້ນຈີ້ ເພາະບໍ່ທັນຮູ້ພາສາລາວ, ບໍ່ຮູ້ເຈົ້ານາຍດີ; ຢ້ານຜິດຮິດຄອງປະເພນີຕ່າງໆ, ຢ້ານຜີຮ້າຍຢູ່ໃນເມືອງ ເພາະວ່າມີຫລາຍຄົນໄດ້ລົງໄປໃນເມືອງ ຫລັງຈາກທີ່ໄດ້ກັບມາເຖິງບ້ານ ກໍໄດ້ເຈັບໄຂ້ໄດ້ ປ່ວຍຈີນເຖິງເສຍຊີວິດໄປ ເພາະການແຕກຕ່າງທາງອາກາສຣະຫວ່າງເທິງພູກັບໃນເມືອງ. ເທິງພູ ອາກາສເຢັນບໍ່ມີຍູງ ບໍ່ເຈັບໄຂ້ປ່າຍ້ອນຍູງກັດ. ຢູ່ໃນເມືອງ ເປັນພື້ນທີ່ຕໍ່າ ອາກາສຮ້ອນ, ມີຍູງ, ມີເຫັດກັດ ມັກພາໃຫ້ເຈັບພຍາດໄຂ້ປ່າ.

ດ້ວຍເຫດຜົນເຫລົ່ານີ້ ຈຶ່ງມີຈຳນວນນ້ອຍຄົນທີ່ສາມາດເຂົ້າໄປຢູ່ໃນເມືອງໄດ້. ດັ່ງນີ້ ຊຸມຊົນເຜົ່າມົ້ງ ສ່ວນຫລາຍ ຈຶ່ງອາໄສຢູ່ພູຜ່າ ຫ່າງໄກຈາກຕົວເມືອງ ຄົນມົ້ງຈຶ່ງບໍ່ໄດ້ມີການຮ່ຳຮຽນສຶກສາ, ບໍ່ຮູ້ພາສາລາວແລະພາສາຝຣັ່ງເສສ. ໃນລະຍະນັ້ນ ຄົນລາວຜູ້ອາໄສຢູ່ໃນເມືອງ ທີ່ມີຄວາມຮູ້ແລະປາກພາສາຝຣັ່ງເສສໄດ້ ເປັນຜູ້ຕາງໜ້າຮາຊການຝຣັ່ງເສສ ໄປພົບພໍ້ຊຸມຊົນເຜົ່າມົ້ງ ຢູ່ຕາມປ່າດົງພູເຂົາ ແລະ ໝູ່ບ້ານຕ່າງໆ ເພື່ອສຳຮວຈປະຊາກອນ ແລ້ວທາງຮາຊການຂອງຝຣັ່ງເສສ ຈຶ່ງໄດ້ວາງກົດໝາຍເກັບສ່ວຍຂຶ້ນ. ການປົກຄອງຂອງຝຣັ່ງເສສ ກໍໄດ້ສ້າງບັນຫາເກີດຂຶ້ນກັບຊຸມຊົນເຜົ່າມົ້ງ ຍ້ອນການເກັບສ່ວຍນີ້. ໃນທີ່ສຸດ ກໍມີການຕໍ່ຕ້ານຂອງຊຸມຊົນເຜົ່າມົ້ງ ທີ່ຢູ່ຕາມເຂດແດນຣະຫວ່າງແຂວງຫົວພັນແລະຊຽງຂວາງ ແມ່ນຢູ່ບໍລິເວນປາກຄາ ນຳພາໂດງທ່ານປະໃຈ (Paj Cai Vwj) ເພື່ອຕໍ່ສູ້ເຈົ້າໜ້າທີ່ຝຣັ່ງເສສ. ໃນລະຍະກາຣຕໍ່ສູ້ນີ້, ຝຣັ່ງເສສໄດ້ລະດົມເອົາທະຫາຣວງດນາມ ໄປປາບຊຸມຊົນເຜົ່າມົ້ງ ຢ່າງຮຸນແຮງ ແລະປ່າເຖືອນທີ່ສຸດ ໃນປີ 1919-1921 ໂດຍສະເພາະ ແມ່ນໃນແຂວງຫົວພັນແລະຊຽງຂວາງ ປະໃຈຈຶ່ງຕ້ອງເສຍໄຊຍໃຫ້ຝຣັ່ງເສສ ໃນປີ 1922.

ໃນຂນະທີ່ມີການສູ້ຮົບກັນລະຫວ່າງຝຣັ່ງເສສແລະຊຸມຊົນເຜົ່າມົ້ງນັ້ນ ຝ່າຍຮາຊການລາວ ເຂົ້າໄປຫຍູ້ກ່ຽວບໍ່ໄດ້ ເພາະເມືອງລາວຢູ່ກ້ອງອຳນາດຝຣັ່ງ ຕ້ອງເຂົ້າຂ້າງຝຣັ່ງ ໂດຍສະເພາະຕອນ ຊຸມຊົນເຜົ່າມົ້ງ ບໍ່ຍອມເສຍສ່ວຍ. ແຕ່ຊາວມົ້ງ ບໍ່ມີອາວຸດຕໍ່ສູ້ຝຣັ່ງເສສ ນອກຈາກປືນເພິງລ່າເນື້ອ ເຂົາເຈົ້າຈຶ່ງໄດ້ອາໄສຍອິຕິພົນເທວະດາຟ້າດິນຊ່ວຍປົກປ້ອງ ແລະສູ້ເປັນກຸ່ມເປັນກ້ອນ ພ້ອມຄອບຄົວລູກເມັຍ ຄົນສ່ວນຫລາຍຈຶ່ງເອີ້ນການຕໍ່ສູ້ນີ້ວ່າ “ເສີກຜີບ້າ”.

ທ່ານຕູ້ເລີຍ ລິຝຸງ ໄດ້ຂຽນຕໍ່ໄປອີກວ່າ: ເຜົ່າມົ້ງທີ່ມີອາຍຸ 18 ປີ ຂຶ້ນໄປ ຕ້ອງເສຍພາສີຜູ້ລະ 75 ປີ ຕໍ່ປີ; ແຕ່ເຈົ້າໜ້າທີ່ລາວ ຜູ້ໄປເກັບພາສີ ບໍ່ໄດ້ປະຕິບັດຕາມກົດລະບຽບຂອງການເສຍສ່ວຍນັ້ນເລີຍ ຊຳພັດ ເກັບເພີ່ມຂຶ້ນຕື່ມນຳຜູ້ເສຍສ່ວຍ ຜູ້ລະ 12 ປີ ຮວມທັງໝົດເປັນ 87 ປີ ເງິນເກົ່າແກ່ຂອງລາວ. ໃນລະ ຍະນັ້ນ ຊຸມຊົນເຜົ່າມົ້ງຍັງທຸກຂໍ້ຍາກ ບໍ່ມີລາຍໄດ້ ສ່ວນຫລາຍ ບໍ່ມີເງິນຈະຈ່າຍຄ່າເສຍສ່ວຍ. ເພື່ອ ຫລີກເວັ້ນຈາກການຖືກຈັບກຸມໄປລົງໂທສ ບາງຄົນຈຳເປັນຕ້ອງຂາຍລູກຂອງຕົນ ເພື່ອເອົາເງິນໄປເສຍ ສ່ວຍ. ດ້ວຍເຫດດັ່ງກ່າວ ຈຶ່ງເກີດການຕໍ່ສູ້ຂຶ້ນຈາກປະຊາຊົນສ່ວນຫລາຍ. ຝຣັ່ງເສສບໍ່ໄດ້ຟັງເຫດຜົນ ຈຶ່ງ ໄດ້ສົ່ງກຳລັງໄປປາບຢ່າງປ່າເຖືອນ ເຮັດໃຫ້ມີຄົນຕາຍເປັນຈຳນວນຫລາຍຄົນ ຜູ້ບໍ່ຕາຍ ກໍຖືກຈັບກຸມ ເອົາ ໄປຂັງຄຸກ ຫລືເອົາໄປປະທາຣຊີວິດ ເປັນຈຳນວນຫລາຍຄົນ.

ຂ່າວນີ້ ໄດ້ດັງໄປເຖິງຊຸມຊົນເຜົ່າມົ້ງໃນປະເທດຈີນ ຈຶ່ງໄດ້ຊູ່ຈະສົ່ງກຳລັງໄປຊ່ວຍປ້ອງກັນຊຸມຊົນເຜົ່າມົ້ງ ໃນປະເທດລາວ. ຕໍ່ມາ ຄຸນພໍ່ຊາວິນາ (Pere Savina) ຈຶ່ງເປັນຜູ້ໄປຫ້າມປາມ ເຈົ້າໜ້າທີ່ຝຣັ່ງເສສ ໃຫ້ເຊົາເຂັນຂ້າເຜົ່າມົ້ງ ແລະໃຫ້ຍຸຕິການກະທຳດັ່ງກ່າວນີ້ເສັຍ. ຄຸນພໍ່ຊາວິນາ ໄດ້ໄປຊ່ວຍຊີວິດ 100 ຄົນ ຊຶ່ງກຳລັງຖືກມັດລຽນຕິດກັນ ເພື່ອລໍຖ້າຄຳສັ່ງຍິງເປົ້າ ຢູ່ເດີນສາມຫລວງ ເມືອງຊຽງຂວາງ ຍ້ອນວ່າ ເປັນພວກຕ້ອງຫາກູ່ມສຸດທ້າຍ. ຕໍ່ຈາກນັ້ນ ຄຸນພໍ່ຊາວິນາໄດ້ໄປກວດເບິ່ງຕາມເຂດແຂວງ ທີ່ມີຊຸມຊົນ ເຜົ່າມົ້ງອາໄສຢູ່ແລະຖືກຈັບກຸມ, ເພື່ອຂໍໃຫ້ເຈົ້າໜ້າທີ່ຝຣັ່ງເສສ ໄດ້ປ່ອຍຕົວ ແລ້ວຮຽກຮ້ອງ ບໍ່ໃຫ້ເຈົ້າ ໜ້າທີ່ຝຣັ່ງເສສຈັບກຸມ ຫລືຂ້າຊາວເຜົ່າມົ້ງອີກ. ຕໍ່ຈາກນັ້ນມາ ການຕໍ່ສູ້ເພື່ອຄວາມເປັນທັມຂອງທ່ານ ປະໃຈ ກໍໄດ້ສິ້ນສຸດລົງ.

ບໍດິນ ໃນປີດຽວກັນປີ 1922, ທ່ານຊິງເຍີ ລໍ (Soob Ntxawm Lauj) ຄົນມົ້ງລໍ ຢູ່ທີ່ເມືອງໜອງແຮດ ເປັນຜູ້ນຳພາ ການຕໍ່ສູ້ເພື່ອຄວາມເປັນທັມ ເພາະໃນລະຍະນັ້ນ ຝຣັ່ງເສສໄດ້ສ້າງຖານິນເລຂທີ່ 7 ຈາກບ້ານ ບານ ໄປຫາໜອງແຮດ ແລະຈາກໜອງແຮດ ໄປຫາເມືອງແສນ ໃນພາກກາງຂອງປະເທດລາວ. ຝຣັ່ງເສສໄດ້ມອບອຳນາຈໃຫ້ທ່ານໄກຕິງ ລໍ ເບຼຍຢ້າວ ເກັບເກັນຄົນງານມາສ້າງຖານິນ ແລະໄດ້ຕັ້ງຄ່າ ແຮງງານຂຸດດິນນຶ່ງແມັດຣ໌ມິນທິນ ແລະໃຫ້ເລີກລົງ ໃນຮາຄາ 20 ປີ. ເຖິງຈະເລີກກວ່າເກົ່າ ຄ່າຈ້າງກໍຍັງ ເທົ່າເດີມ ບໍ່ໄດ້ສິນໃຈ. ເມື່ອນາຍຈ້າງບໍ່ມີຄວາມຍຸຕິທັມແລ້ວ ຄົນງານກໍລຸກຂຶ້ນຕໍ່ສູ້. ການຕໍ່ສູ້ດັ່ງກ່າວ ຫລາຍຄົນກໍເອີ້ນວ່າ: “ເສີກຜີບ້າໄດ້ເກີດຂຶ້ນອີກແລ້ວ.”

[ທ່ານຊິງເຍີ ລໍ ມີຫລານຊາຍຄົນນຶ່ງ, ຊື່ຊິງໄທ ລໍ, ໄດ້ອົພະຍົບໄປ ຢູ່ສະຫາຣັຖ ຢູ່ຣັຖນອສໄຕໂຣໂລນາ (North Carolina). ໃນປີ 1960-1970 ຊິງໄທ ລໍ ໄດ້ຮັບໃຊ້ເປັນທະຫາຣ ແຟກ (FAG) ຂອງສະຫາຣັຖ ຢູ່ພາຄ 2 ແມ່ນຜູ້ນຶ່ງເບື້ອງຫລັງຂອງນັກບິນ ຊື່ເຄື່ອງບິນນ້ອຍ ບິນເທິງອາກາສ ເພື່ອຊອກຄົ້ນຫາເປົ້າ ໝາຍຂອງສັດຕູຄອມມູນິສຕ໌ ແລ້ວລາຍງານໃຫ້ຝ່າຍມິດ ຫລືເປັນຜູ້ແປພາສາໃຫ້ນັກບິນ ບອກເຄື່ອງ

ບິນໂຈມຕີຈາກທາງອາກາສຊ່ວຍ. ຊຶ່ງໄທ ໄດ້ຖືກບິນ ປ.ຕ.ອ. ຂອງສັດຕູໃນ ຂນະທີ່ເຄື່ອງບິນອອກ ປະຕິບັດງານ. ລູກບິນຖືກທີ່ຫົວສາຫັສ, ແຕ່ໂຊກຍັງດີ ເພາະມີການບິນປົວອັນທັນສໄມ ຂອງແພທຍ໌ ສະຫາຣັຖ. ເມື່ອຫາຍປ່ວຍແລ້ວ ຊຶ່ງໄທລໍ ໄດ້ປ່ຽນໜ້າທີ່ການ ໄປເປັນຜູ້ຊ່ວຍເຫລືອຄອບຄົວຂອງທະຫານ ແລະປະຊາຊົນ ຢູ່ໃນເຂດທະຫານພາຄ 2. ມີຫລາຍ ຄົນຮູ້ ຊຶ່ງໄທ ລໍ ດີ.

ທ່ານຕູ້ເລີ້ຍບັນທຶກຕໍ່ໄປວ່າ: ຝຣັ່ງເສສໄດ້ແຕ່ງຕັ້ງທ່ານໄກຕິງ ລໍ ເບລັຍຢ້າວ ເປັນຜູ້ນຳໃຫ້ຊັ້ນໄກຕິງ ແຕ່ປີ 1913-1934 ແທນທ່ານນາຍຈິງໄກມົວ. ເມື່ອທ່ານລໍ ເບລັຍຢ້າວ ໄດ້ເສຍຊີວິດໄປແລ້ວ ລູກຊາຍຊື່ ນາຍຈິງຕູ ລໍ ຊື້ນແທນໄກຕິງ ລໍ ມີຕຳແໜ່ງປົກຄອງ ຊຸມຊົນເຜົ່າມົ້ງຕໍ່ໄປ. ຍຸດຂອງນາຍຈິງຕູ ລໍ ໄດ້ມີເຫດ ການເກີດຂຶ້ນຫລາຍຢ່າງ ກັບຄອບຄົວ ລີ. ຫລັງຈາກ ຈິງຕູ ລໍ ເສຍຊີວິດແລ້ວ ກໍແມ່ນລູກຊາຍຊື່ນາຍ ເຍ້ຍເຮີ ລໍ, ເປັນຜູ້ປົກຄອງຕໍ່. ເຍ້ຍເຮີ ເສຍຊີວິດແລ້ວ ກໍແມ່ນສອງອ້າຍນ້ອງຊື່ ນາຍເຍ້ຍວີ ລີ ແລະ ນາຍຢາ ລໍລີ ເປັນລູກຫລານຈຸ່ມເຈື້ອເສັງ ລີ ທີ່ໄດ້ຮ່ວມມືກັບຝຣັ່ງເສສ ສູ້ຮົບກັບໂຈຣທ໌ ທີ່ໄດ້ ເຂົ້າມາບິນສະດົມເມືອງລາວ ທາງພາຄເໜືອໃນສໄມ 1872, ທັງສອງຄົນນີ້ ໄດ້ສ້າງຊື່ສຽງດີ ໃຫ້ຊຸມຊົນ ເຜົ່າມົ້ງແລະຝຣັ່ງເສສ ໄດ້ເຮັດໃຫ້ຝຣັ່ງເສສເຊື່ອຖືເຜົ່າມົ້ງ. (Kaitong ເປັນຕຳແໜ່ງ ໃນຣະບອບການ ປົກຄອງຂອງອານາມ ຄ້າຍກັນກັບຕຳແໜ່ງຕາແສງ ຂອງການຈັດຕັ້ງຂອງລາວ). ຫລັງຈາກສອງອ້າຍນ້ອງ ເສັງລີ ຈຶ່ງແມ່ນທ່ານລີຝູງ ເປັນຜູ້ນຳຕໍ່.

ສໄມທ່ານໄກຕິງ ເບລັຍຢ້າວ ລໍ ເປັນຜູ້ນຳນັ້ນ ທ່ານລີຝູງໄດ້ເປັນສມຽນແລະເປັນລູກເຂີຍຂອງທ່ານ ໄກຕິງ ລໍເບລັຍ ຢ້າວ. ທ່ານລີຝູງ ໄດ້ສ້າງຄຸນງານຄວາມດີໃຫ້ກັບຄອບຄົວລີ, ແລະຄອບຄົວອື່ນໆ, ທ່ານເປັນ ຄົນມີຄວາມຮູ້ ອ່ານແລະຂຽນພາສາລາວໄດ້ດີສົມຄວນ. ແຕ່ພັຣຍາຂອງທ່ານລີຝູງ ຜູ້ເປັນລູກສາວຂອງ ໄກຕິງ ລໍ ໄດ້ກິນຢາຂ້າຕົວຕາຍ, ໄກຕິງ ລໍ ຈຶ່ງມີຄວາມເສັຍໃຈ ໄດ້ຈັບເອົາຕົວທ່ານລີຝູງ ນຳໄປຄຸມຂັງຄຸກ ຢູ່ທີ່ຊຽງຂວາງຫລາຍເດືອນ. ຍ້ອນສາເຫດດັ່ງກ່າວ, ທ່ານລີຝູງຄິດວ່າຕົນເອງບໍ່ຮູ້ພາສາຝຣັ່ງ ແລະກໍຂຽນ ບໍ່ເປັນ ອ່ານບໍ່ອອກ ຈຶ່ງໄດ້ສົ່ງລູກຊາຍຂອງທ່ານ 4 ຄົນໄປຮຽນໜັງສືຄື: ທ່ານໜາວຈາວ; ທ່ານຕູ້ບີ; ທ່ານ ຕູ້ເລີ້ຍ ແລະ ທ່ານຕູ້ເຍີ ໄປເຂົ້າໂຮງຮຽນຢູ່ເມືອງຊຽງຂວາງ. ຝ່າຍມົ້ງລໍ ກໍໄດ້ສົ່ງທ່ານລໍຝູງ ໄປຮຽນເໝືອນ ກັນ ຮຽນຈົບຂຶ້ນເປັນຄູສອນໜັງສື. ສຳຫລັບທ່ານໜາວຈາວນັ້ນ ຮຽນບໍ່ຈົບຈັກຢ່າງ ແລ້ວກໍໄດ້ກັບບ້ານ.

ທ່ານຕູ້ເລີ້ຍຮຽນຈົບໂຮງຮຽນກົດໝາຍ ສອບເສັງອອກໄດ້ທີ່ 3 ໃນປີ 1941. ໃນຂນະທີ່ຍັງຮຽນຢູ່ນັ້ນ, ທ່ານ ໄດ້ມີຄວາມມັກຮັກກັບເຈົ້າຄຳແພງ ຜູ້ເປັນເຊື້ອເຈົ້າວັງໜ້າ ຫລວງພຣະບາງ, ຈຶ່ງໄດ້ແຕ່ງງານເອົາກັນ ມີລູກດ້ວຍກັນສາມຄົນ ເປັນຊາຍໝົດ. ຍ້ອນການຮຽນໄດ້ດີ ທ່ານຕູ້ເລີ້ຍຈຶ່ງຖືກສົ່ງໄປເປັນຂ້າຣາຊການ ຢູ່ຫໍສນາມຫລວງ ທີ່ຫລວງພຣະບາງ ໃນປີ 1941-1945.

ຮູບທີ່ 1. ທ່ານເບລັຍຢ້າວ ລໍ ຫລີ ທ່ານ ໄກຕົງ ປົກຄອງ
ໜອງແຮດໃນປີ 1913-1934. (Caitong ເປັນຕໍາແໜ່ງໃນ
ຣະບອບກາຣປົກຄອງອານາມ ຄ້າຍກັນກັບຕາແສງຂອງລາວ)

ຮູບທີ່ 2. ຜູ້ຍິງເຜົ່າມົ້ງ ແລະ ເຄື່ອງນຸ່ງສມັຍປີ 1800.

ໃນປີ 1946, ທ່ານຕູ້ເລັຍໄດ້ກັບໄປຊຽງຂວາງ ເພື່ອຮ່ວມມືກັບພຣະຍາຕູ້ບີ ລີຝຸງ ນຳພາຊຸມຊົນເຜົ່າມົ້ງ
ໃນແຂວງດັ່ງກ່າວ ເພື່ອປະກອບສ່ວນ ຮ່ວມກັບຝຣັ່ງເສສ ຕໍ່ສູ້ລາວອິສສຣະ ແລະວຽດມິນ ຜູ້ລຸກລານ
ລາວ. ໃນປີ 1947, ທ່ານຕູ້ເລັຍ ລີຝຸງ ໄດ້ຖືກຄັດເລືອກເປັນຜູ້ແທນຣາຊດອນແຂວງຊຽງຂວາງ ແລະໄດ້
ຍ້າຍໄປປະຈຳໜ້າທີ່ການ ຢູ່ນະຄອນວຽງຈັນ ທີ່ຈົນເຖິງ ປີ 1954 ຈຶ່ງໄດ້ກັບມາພັກຜ່ອນຢູ່ຊຽງຂວາງ.
ທ່ານຕູ້ ເລັຍ ບັນທຶກຊີວະປັດຂອງທ່ານດັ່ງນີ້: ໃນປີ 1941, ທ່ານໄດ້ເດີນທາງຈາກໜອງແຮດ ໄປ
ຫາຊຽງຂວາງ, ເປັນຣະຍະທາງ 100 ກວ່າກິໂລແມັດ, ເພື່ອໄປພົບທ່ານດາວິດ ໂບລີເອີ (David
Beaulieu, Commissaire du Government Francais) ຂ້າຫລວງຮັຖບາລຝຣັ່ງເສສ, ໄດ້ຮັບ
ເຊີນໄປກິນເຂົ້າເຊົ້າຢູ່ທີ່ບ້ານພັກຂອງທ່ານດາວິດ ອັນມີອາຫານທີ່ແຊບນົວຫລາຍ. ຫລັງຈາກຮັບປະທານ
ອາຫານລຽບຮ້ອຍແລ້ວ, ຜູ້ກວດຣາຊການຝຣັ່ງເສສໄດ້ຖາມຂ້າພະເຈົ້າວ່າ: “ຕູ້ເລັຍ! ໄດ້ຂ່າວວ່າເຈົ້າມາ
ຊຽງຂວາງໃນຄັ້ງນີ້, ແມ່ນເພື່ອມາບຸກຣະດົມປະຊາຊົນເຜົ່າມົ້ງຕໍ່ຕ້ານຝຣັ່ງ, ແມ່ນບໍ?” ແລ້ວຂ້າພະເຈົ້າຈຶ່ງ
ໄດ້ຖາມຄືນວ່າ “ທ່ານໄດ້ຂ່າວນີ້ມາຈາກໃສ?” ຂ້າພະເຈົ້າຍັງໄດ້ເວົ້າຕື່ມອີກວ່າ: “ຂ້າພະເຈົ້າພ້ອມແລ້ວ
ຈະປະເຊີນໜ້າກັບຜູ້ໃຫ້ຂ່າວນີ້!” ກອມມິສແສຣ໌ຝຣັ່ງເສສໄດ້ຖາມ ອີກວ່າ: “ຕູ້ເລັຍ ມາຊຽງຂວາງໃນຄັ້ງນີ້
ມີທຸລະທັງ?” ຂ້າພະເຈົ້າໄດ້ຕອບວ່າ: “ຂ້າພະເຈົ້າມາຂໍໜັງ ສືອະນຸຍາດນຳທ່ານ ເພື່ອເດີນທາງໄປຢ້ຽມ
ຢາມຍາຕພີ່ນ້ອງເຜົ່າມົ້ງ ທີ່ອາໄສຢູ່ຕາມຊາຍແດນລາວ-ວຽດນາມ.” ຫລັງຈາກນັ້ນ, ທ່ານກອມມິສແສຣ໌
ຝຣັ່ງເສສໄດ້ບອກຂ້າພະເຈົ້າວ່າ: “ມື້ອື່ນ ເຊີນທ່ານມາພົບ ຂ້າພະເຈົ້າຢູ່ຫ້ອງການ ເວລາເຊົ້າ ປະມານ
9:00 ໂມງ.”

ເມື່ອຂ້າພະເຈົ້າໄດ້ເຂົ້າໄປຫ້ອງການຂອງທ່ານກອມມິສແສຣ໌ຝຣັ່ງ ຕາມນັດໝາຍນັ້ນ, ໄດ້ເຫັນຫລາຍຄົນ ນັ່ງເຕັມຢູ່ພາຍໃນຫ້ອງການຂອງທ່ານ ເພື່ອຕຽມປະຊຸມ. ການປະຊຸມໃນຄັ້ງນັ້ນ, ໄດ້ມີການປ່ຽນແປງ ຫລາຍຢ່າງ ແລະໄດ້ເຮັດໃຫ້ຂ້າຮາຊາການລາວ ຕົກໜ້າທີ່ ຫລື ຖືກຍົກຍ້າຍໄປຢູ່ແຂວງອື່ນ ຄື:

- ທ່ານພູມີ ວົງວິຈິດ, ເຈົ້າເມືອງຯຊຽງຂວາງ ໄດ້ຖືກຍົກຍ້າຍໄປເປັນເຈົ້າເມືອງຯວຽງຈັນ;
- ທ່ານບົວສີ ຫົວໜ້າສາລເມືອງຊຽງຂວາງ ໄດ້ຖືກຍົກຍ້າຍໄປເປັນຜູ້ຮອງເຈົ້າເມືອງຢູ່ແຂວງສວັນນະເຂດ;
- ທ້າວຈາມ ຫົວໜ້າສານເມືອງຄຳ ຖືກປົດອອກຈາກຮາຊາການ ຍ້ອນເຫັນວ່າເປັນຄົນເຫັນແກ່ຕົວ, ໄດ້ໃຫ້ຜູ້ກ່ຽວໄປພັກເຊົາຢູ່ສວັນນະເຂດ ປາສະຈາກໜ້າທີ່ການງານ.

ທ່ານຕູ້ເລີ້ຍໄດ້ບັນທຶກເຫດການໃນສົງຄາມໂລກຄັ້ງທີສອງ ແລະສົງຄາມຢູ່ສາມປະເທສໃນອິນດູຈີນ ດັ່ງຕໍ່ລົງໄປນີ້: ສົງຄາມໂລກຄັ້ງທີສອງ ທີ່ມີເຢຣະມັນແລະອິຕາລີ ບຸກໂຈມຕີຫລາຍປະເທສໃນຢູໂຣບ ໂດງສະເພາະແມ່ນປະເທສຝຣັ່ງເສສຖືກໂຈມຕີໜັກ ບ້ານເມືອງແຕກເພພັງ ປະຊາຊົນແຕກກະຈັດກະຈາຍໄປທົ່ວໂລກ ເຮັດໃຫ້ຝຣັ່ງເສສເກືອບຕັ້ງຕົວບໍ່ທັນ. ໃນເອເຊັຍ ຍີ່ປຸ່ນໄດ້ລຸກຂຶ້ນຕໍ່ສູ້ຂັບໄລ່ຕ່າງດ້າວຝ່າຍຕາວັນຕົກ ພ້ອມແຜນຍຶດອຳນາຈໃນເອເຊັຍ. ຍີ່ປຸ່ນປຣາໄຊຍສົງຄາມ ຈຶ່ງເປັນໂອກາສໃຫ້ຫລາຍປະເທສໃນເອເຊັຍ ກອບກູ້ເອກກະຣາຊຈາກຝ່າຍຕາວັນຕົກຄືນ.

ໃນປີ 1939-1954, ສາມປະເທສໃນອິນດູຈີນຂອງຝຣັ່ງເສສ ຄື: ຂເມຣ; ລາວ ແລະວຽດນາມ ໄດ້ລຸກຂຶ້ນຕໍ່ສູ້ຝຣັ່ງເສສ ເພື່ອໃຫ້ລຸດພົ້ນອອກຈາກການເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນ. ການຕໍ່ສູ້ດັ່ງກ່າວ ຝ່າຍຝຣັ່ງເສສ ພາຍໃຕ້ການບັງຄັບບັນຊາຂອງນາຍພົນເດີລາສເຕີຣ ເດີຕາສຊີ ຍີ (Gen. de Lattre de Tassigny) ໄດ້ຂໍໃຫ້ສະຫະຣັຖຊ່ວຍ ຈຶ່ງໄດ້ຕັ້ງຖານທັພໃສ່ດຽນບຽນຜູ ເພື່ອຈະໄດ້ໃຫ້ບົດຮຽນແກ່ທະຫານຄອມມຸນິສຕ໌ ແຕ່ສະຫະຣັຖບໍ່ໄດ້ສົນໃຈ ຝຣັ່ງເສສຈຶ່ງຕ້ອງເສັຍໄຊຍສົງຄາມດັ່ງກ່າວ ຍ້ອນສະຫະຣັຖໄດ້ຕົກລົງກັບໂຮຈິມິນ ໃຫ້ມີການເຈຣະຈາ ຢູ່ເຈນີວາປະເທສ ຊຸຍເຊີແລນ ແລະໄດ້ຕຽມໃສ່ວັນທີ່ 21 ເດືອນພຶດສພາ (May) ປີ 1954 ແຕ່ ໂລກ ຄ.ມ.ນ. ແລະໂຮຈິມິນຕ້ອງການໄຊຍຊນະທາງທະຫານ ຈຶ່ງໄດ້ໂຈມຕີດຽນບຽນຜູ ໃຫ້ແຕກກ່ອນໃນວັນທີ່ 7 ເດືອນພຶດສພາ (May) ປີ 1954 ຝຣັ່ງເສສ ຈຶ່ງໄດ້ເສັຍສົງຄາມດັ່ງກ່າວ. ກາຣຕົກລົງເຊັນສັນຍາມອບເອກກະຣາຊໃຫ້ສາມປະເທສໃນອິນດູຈີນ ໃນວັນທີ່ 20 ເດືອນກໍຣະກະດາ (July) ປີ 1954, ແທນທີ່ຈະເປັນວັນທີ່ 21 ເດືອນພຶສພາ (May) ປີ 1954, ສນັ້ນສະຫະຣັຖຈຶ່ງບໍ່ເຊັນສັນຍານັ້ນ ມີແຕ່ 13 ປະເທສຮ່ວມເຊັນສັນຍາ (ແທນທີ່ຈະຕ້ອງມີ 14 ປະເທສ ເຊັນຮ່ວມ).

ໃນຮະຫວ່າງ ປີ 1945-1954, ປະຊາຊົນເຜົ່າມື້ງໄດ້ປະກອບສ່ວນກັບຝຣັ່ງເສສ ຕໍ່ສູ້ສົງຄາມ. ເມື່ອຝຣັ່ງ ຖ່ອນອອກຈາກອິນດູຈີນແລ້ວ ປະຊາຊົນເຜົ່າມື້ງຍັງຄົງດຳເນີນການຕໍ່ສູ້ວຽດມິນ ຢ່າງບໍ່ໄດ້ຢຸດຢັ້ງ, ເພາະ ບໍ່ມັກລັດທິ ກົດຂີ່ຂົ່ມເຫັງຂອງວຽດນາມ ແລະຕ້ອງປ້ອງກັນຮັກສາພູມິພາຄ ບ່ອນສ້າງສາທຳມາຫາກິນ ຂອງປະຊາຊົນຊາວເຜົ່າມື້ງ ຕລອດມາແຕ່ດົກດຳບັນ ມາຫລາຍຮ້ອຍປີ ເພື່ອບໍ່ໃຫ້ກາຍເປັນບ່ອນ ລີ້ຊ່ອນ ຫລືຖານທັບຂອງວຽດມິນ ທີ່ບໍ່ຍອມໜີອອກຈາກພູຜາສູງເຫລົ່ານັ້ນ. ວຽດມິນຈະບໍ່ຍອມປ່ອຍໃຫ້ຜູ້ ທີ່ໄດ້ ຮ່ວມຮົບກັບຝຣັ່ງເສສ ມີຊີວິດຢູ່ໃນບໍຣິເວນນັ້ນອີກຕໍ່ໄປ”.

ທ່ານຕູ້ເລັຍ ບັນທຶກຊີວະປະຫວັດຂອງ ຣ.ອ. ບິເຊີໂລ (Capt. Bichelot) ຫົວໜ້າຝຣັ່ງເສສ ຮ່ວມກັບ ເຈົ້າສາຍຄຳ ສຸທະກະກຸມາຣ ແລະພຣະຍາຕູ້ບີ ລີຝຸງ ເປັນຄນະຜູ້ນຳ ເລີ່ມຕໍ່ສູ້ລາວອິສສຣະແລະວຽດມິນ ເພື່ອປົດປ່ອຍເອົາຕົວເມືອງຊຽງຂວາງ, ແຕ່ເຊົ້າວັນທີ່ 25 ເດືອນມະກະ ຣາ (January) ປີ 1946 ຈົນເຖິງ ວັນທີ່ 26, 1946 ຕອນແລງ. ຄນະຜູ້ນຳຕຽມຈະຖອນອອກ ຍ້ອນວ່າສະບຽນອາຫານກຳຈະໝົດ ທະ ຫານມື້ງທີ່ເຂົ້າໄປປົດປ່ອຍຊຽງຂວາງ ກໍໃຊ້ແຕ່ປືນເພິງເປັນອາວຸທ ຕໍ່ສູ້ຍິງໄກບໍ່ໄດ້ຜິລ ຈຶ່ງໄດ້ສັ່ງໃຫ້ຖອຍ ໃນຕອນແລງ ວັນທີ່ 26 ເດືອນມະກະຣາ.

ແຕ່ທັນໃດນັ້ນ ທ່ານໄຊປາວ ວ່າງ ຫົວໜ້າຜູ້ນຳພາກຳລັງຊາວມື້ງ ທີ່ມາຈາກເມືອງຜາແລະນາວັງ ປະມານ 300 ຄົນ ໄດ້ຕອບວ່າບໍ່ຕ້ອງຖອຍ, ຖ້າພວກເຮົາຖອຍໄປແລ້ວ ຈະກັບຄືນມາຍຶດເອົາຫົວພູຢູ່ອອ້ມ ແອ້ມຊຽງຂວາງແບບນີ້ ມັນບໍ່ແມ່ນຂອງງ່າຍ ຕ້ອງສູ້ໄປໃຫ້ເຖິງວັນທີ່ 27 ມະກະຣາ 1946 ເສັຍກ່ອນ. ພໍຮຸ່ງເຊົ້າຂອງວັນທີ່ 27 ເດືອນມະກະຣາ 1946 ສຽງປືນໄດ້ງຽບສະງົບລົງ, ຄນະຜູ້ນຳຈຶ່ງໄດ້ສິ່ງຄົນໄປ ກວດເບິ່ງ, ແລ້ວໄດ້ກັບມາລາຍງານວ່າ ແກວວຽດມິນແລະລາວອິສສຣະ ໄດ້ໜີໄປໝົດ ບໍ່ມີເຫລືອ ຢູ່ອີກແລ້ວ, ຈຶ່ງໄດ້ພາກັນເຄື່ອນກຳລັງເຂົ້າໄປເຖິງຕົວເມືອງຊຽງຂວາງ ແລະຍຶດເອົາຕົວເມືອງຊຽງຂວາງ ເປັນທີ່ຕັ້ງກອງບັນຊາການຂອງຝຣັ່ງເສສ ປະສົມລາວແລະມື້ງ.

ທ່ານໄຊປາວວ່າງ ເວົ້າວ່າ ຫລັງຈາກນັ້ນມາ ເພິ່ນສເນີທັງ ແມ່ນພຣະຍາຕູ້ບີ ລີຝຸງ ຮັບເຊື່ອຟັງ ຄວາມຄິດເຫັນຂອງທ່ານໄຊປາວ ວ່າງ ສເນີ. ໃນເວລາເຂົ້າໄປປົດປ່ອຍພຣະເຈົ້າມະຫາຊີວິດ ສີສຫວ່າງ ວົງສ໌ ທີ່ຫລວງພຣະບາງໃນປີ 1946 ຄນະຜູ້ນຳການຕໍ່ສູ້ລາວອິສສຣະ, ເພື່ອຄວາມປອດໄພໄພ, ໄດ້ເລືອກ ໃຊປາວ ວ່າງ ມານຸ່ງເຄື່ອງຊຸດພຣະຣາຊາ ຄືເຈົ້າຊີວິດ ເພື່ອໄປແທ່ຄະບວນ ເປັນຕົວທຽມ ວ່າພຣະເຈົ້າ ມະຫາຊີວິດຖືກປົດປ່ອຍອອກແລ້ວ ໃຫ້ປະຊາຊົນໃນເມືອງຫລວງພຣະບາງຄຳນັບ.

[ນັກຕໍ່ສູ້ທີ່ໄດ້ໄປປົດປ່ອຍເມືອງຊຽງຂວາງແລະຫລວງພຣະບາງລຸ້ນນັ້ນ ເກືອບວ່າຍັງມີຊີວິດຢູ່ ພຽງຄົນດຽວ ຄື ທ່ານໄຊປາວ ວ່າງ ຊຶ່ງໃນປີ 2011 ນີ້ ຢູ່ຮັດຢອກເຢັຍ ສະຫະຣັຖອາເມຣິກາ. ທ່ານເກີດວັນທີ່ 5

ພິດສພາ 1919 ທີ່ ຊຽງຂວາງ ຣາຊອານານຈັກລາວ ແຕ່ປັດຈຸບັນນີ້ ທ່ານກໍໄດ້ເສັຍຊີວິດແລ້ວໃນວັນທີ່ 15 ເດືອນພິດສພາ 2011].

ໃນເດືອນກຸມພາ (February) ປີ 1945, ຜູ້ນຳລາວອິສສຣະ ເຈົ້າເພຊຣາຊ ໄດ້ສົ່ງທ່ານພູມີ ວົງວິຈິດ ເຈົ້າເມືອງຊັ້ນ 5 ໄປວ່າຣາຊການແທນເຈົ້າແຂວງທົ່ວພັນ ຊື່ທ້າວເຫລັກ ແສງສະຖິດ ຊຶ່ງມີນາມມະຍົດ ວ່າ ພຣະຍາເມືອງຂວາ (ແມ່ນພໍ່ເມັຍຂອງພຣະຍາພູມີ ວົງວິຈິດ). ເຈົ້າເພຊຣາຊໄດ້ສົ່ງທ້າວເຫລັກໃຫ້ໄປ ປົດປ່ອຍເອົາເມືອງຊຽງຂວາງ ພ້ອມທັງໃຫ້ໄປເປັນເຈົ້າແຂວງຢູ່ແຂວງຊຽງຂວາງ. ທ້າວເຫລັກ ແລະພັນ ເອກ ສິງ ຣັຕນະສະໄມ, ນາຍທະຫາຣລາວອິສສຣະ, ໄດ້ນຳທະຫາຣແກວ ແລະກຳລັງລາວອິສສຣະ ເຂົ້າຕີ ຍົດເອົາເມືອງຊຽງຂວາງຈາກຝຣັ່ງເສສ ໃນວັນທີ່ 28 ເດືອນ ພຶສຈິກາ (November) ປີ 1945. ບໍ່ທັນຮອດສອງເດືອນ, ທ່ານເຈົ້າແຂວງສາຍຄຳ ສຸທະກະກຸມາຣ, ແລະພະຍາຕຸບີ ລິຜຸງ ໄດ້ນຳກຳ ລັງທະຫາຣມື້ໄປຍົດເອົາຄືນໄດ້ ຈຶ່ງເຮັດໃຫ້ຝ່າຍລາວອິສສຣະ ອັນມີເຈົ້າເພັຊຣາຊ, ເຈົ້າສຸວັນນາພູມາ ແລະເຈົ້າສຸພານຸວົງສ໌ ບໍ່ພໍໃຈໃນການສູ້ຮົບດັ່ງກ່າວ. ຝ່າຍສະນັບສນູນຝຣັ່ງເສສໄດ້ຈັບເຈົ້າແຂວງ ພຣະຍາ ເມືອງຂວາ ໄປປະຫາຣຊີວິດຢູ່ເມືອງຊຽງຂວາງ ຈຶ່ງເຮັດໃຫ້ພຣະຍາພູມີ ວົງວິຈິດ ຕັດສິນໃຈເຂົ້າຮ່ວມ ວຽດມິນ ຕໍ່ສູ້ຝຣັ່ງເສສແລະຝ່າຍຣັຖບາລຣາຊອານານຈັກລາວ.

ໃນສະໄໝສົງຄາມໂລກຄັ້ງທີສອງໄດ້ລະເບີດຂຶ້ນ, ກອງທະຫາຣຍີ່ປຸ່ນໄດ້ເຂົ້າຍົດຄອງປະເທສລາວ ໃນວັນທີ່ 9 ເດືອນມີນາ (March) ປີ 1945. ຍີ່ປຸ່ນ; ລາວອິສສຣະປະສົມວຽດມິນ ໄດ້ເຄື່ອນໄຫວທຳການສູ້ຮົບ ກັບຝຣັ່ງເສສ ເພື່ອກອບກູ້ເອົາເອກກະຣາຊ. ທ່ານຕູ້ບີ ລິຜຸງ ຮ່ວມງານກັບຝຣັ່ງເສສ ຈຶ່ງໄດ້ເລື່ອນຊັ້ນ ຂຶ້ນ ເປັນນາຍກອງຊັ້ນ 4 ໃນວັນທີ່ 28 ສິງຫາ 1946, ເປັນອຸປະຣາຊຊັ້ນ 1 ໃນເດືອນກໍ ຣະກະດາ (July) ປີ 1947, ແລະເປັນເຈົ້າເມືອງຊັ້ນ 4 ໃນລາຍະຕໍ່ມາ. ຜູ້ນຳຊຸມຊົນເຜົ່າລາວແລະເຜົ່າມື້ງ ຮ່ວມກັບຝຣັ່ງ ຕໍ່ສູ້ ຢູ່ແຂວງທົ່ວພັນ (ຊຳເໜືອ) ແລະຊຽງຂວາງ ໃນປີ 1946 ແມ່ນທ່ານຕູ້ບີ ລິຜຸງ ແລະ ທ່ານຈິງຕົວ ມົວ ຮ່ວມກັບເຈົ້າສາຍຄຳສຸທະກະກຸມາຣ ເຂົ້າປະກອບສ່ວນໃນການຕໍ່ສູ້ລາວອິສສຣະ ໃນສະໄໝເປັນຫົວເມືອງ ຂຶ້ນຂອງຝຣັ່ງເສສ.

ໃນວັນທີ່ 1 ເດືອນພຶສຈິກາ (November) 1949, ທ່ານຕູ້ບີ ລິຜຸງ ໄດ້ຮັບຕຳແໜ່ງເຈົ້າແຂວງຮອງ ພະແນກປົກຄອງຊຸມຊົນເຜົ່າມື້ງໃນແຂວງຊຽງຂວາງ ແລ້ວຕໍ່ມາ ກໍໄດ້ຮັບພຣະຣາຊທານ ນາມຍິສຊຸນນາງ ຊັ້ນພຣະຍາ ຈາກພຣະບາທສົມເດັຈພຣະເຈົ້າມະຫາຊີວິຕສີສຫວ່າງວົງສ໌ ໃຫ້ເປັນພຣະຍາ ດຳຣິງ ຣິທິໄກ (ແປວ່າ: ພຣະຍາ ຜູ້ຮັກສາໄວ້ຊຶ່ງຣິທິເດຊ ແລະອຳນາຈ ອັນສັກດີສິທິທີ່ສູງສົ່ງ). ນອກນັ້ນ ທ່ານຕູ້ບີ ລິຜຸງ ກໍໄດ້ຮັບຫລຽນອິສຣິຍາພອຣພິເສສ ຫລາຍອັນຈາກຝຣັ່ງເສສ ແລະພຣະຣາຊອານານຈັກລາວ.

ຮູບທີ່ 3. ແມ່ນ ທ່ານ ລິຜູງ ເປັນຜູ້ນຳຊຸມຊົນເຜົ່າມົ້ງໃນສມັຍ ປີ 1932-1939 ແລະ ຄອບຄົວຂອງທ່ານ. ທ່ານລິຜູງ ເກີດ 1888 ເສັຍຊີວິດໃນວັນທີ່ 12 ເດືອນທັນວາ ປີ 1939 ເປັນລູກຊາຍຂອງ ທ່ານ ລິປາວ ຫລື ລິດາງປາວ. ແຖວໜ້າຈາກຊ້າຍ ຫາ ຂວາ:1- ຕູບີ (ລູກຄົນທີ່ 3) 2- ຕູເຍີ (ລູກຄົນທີ່ 4); 3- ຕູເລັຍ (ລູກຄົນທີ່ 5); 4-ທ່ານລິຜູງ ຫົວໜ້າຄອບຄົວ; 5-ລູກສາວຈັບ ຫົວເຂົ້າຂອງພໍ່ ຊື່ ນາງເນົ້າ (ຕໍ່ມາໄດ້ເປັນພັນລະຍາຂອງ ຕູລີ ວ່າງ ຫລື ໜາວຕູ້ ວ່າງ ແມ່ນອ້າຍຂອງນາຍພິລ ວ່າງປາວ. ຕູລີ ໄດ້ ເສັຍຊີວິດ ຍ້ອນອຸປະຕິເຫດ ລົດຂັວມ. ນາງເນົ້າໄດ້ແຕ່ງງານໃໝ່ກັບທ່ານ ພ.ອ ມົວສີ ນາງໄດ້ເສັຍຊີວິດ ທີ່ສະຫາຣັຖ ໃນ ປີ 2006); 6- ພັນລະຍາຄົນທີ່ສາມ ຂອງທ່ານ ລິຜູງ ຊື່ນາງກິຈົວ (ກຳລັງອູ້ມລູກສາວ ຊື່ນາງຈູໄດ້ເສັຍຊີວິດ 1928); 7-ລູກສາວ ທ່ານລິຜູງ ຊື່ ນາງເມົາຊິງ (ນາງໄດ້ແຕ່ງງານກັບ ກຳເຍ້ວ່າງ ນາງນຸ່ງຊິນສີຂາວເສັຍຊີວິດໄນສະຫາຣັຖ ປີ 2007). ແຖວຫລັງ ຊ້າຍຫາຂວາ 1-ລິເຈົາ (ລູກຊາຍກົກທ່ານລິຜູງ); 2-ຢາງຕົງເຊັ້ງ (ນ້ອງເຂີຍ); 3-ລິເປົ້າເຍີ້ (ລູກຊາຍຄົນທີ່ສອງຂອງທ່ານລິຜູງ ໄດ້ເປັນ ຕາແສງ ໄດ້ເສັຍຊີວິດຍ້ອນຕົກມ້າ ທ່ານ ຕູບີ ຈຶ່ງໄດ້ເອົາ ເອື້ອຍ ໄພ້ເປັນເມັຍຄົນທີ່ສອງ); 4- ພັນລະຍາຂອງລິ ຈາວຊື່ ເບັຍທ່າວ; 5 ເມັຍກົກທ່ານ ລິຜູງ ຊື່ຢາງວ້າ (ນາງໄດ້ເສັຍຊີວິດໃນປີ 1945); 6- ຄົນສຸດທ້າຍ ຊື່ນາງເມົາ ຫລື ບໍ່ຍິວ ເມັຍ ຢາງ ຕົງເຊັ້ງ. [ຮູບນີ້ແມ່ນ ສເດັຈເຈົ້າເພັດຊຸຣາຊ ຫລື ຖ່າຍໄວ້ຍາມໄດ້ໄປຢ້ຽມຢາມຊາວຊຽງຂວາງ ໃນປີ 1927-1928].

ໃນປີ 1939 ສົງຄາມໂລກຄັ້ງທີ່ 2 ໄດ້ລະເບີດຢູ່ປະເທສຝຣັ່ງເສສແລະທວິບຢູໂຣບ. ຝຣັ່ງເສສໄດ້ຮັບການ ເສັຍຫາຍໜັກ ຈຶ່ງເປັນຝ່າຍເສັຍປຽບ. ທະຫານຝຣັ່ງໃນອິນດູຈີນໝົດທຶນທາງສູ້ກັບຍີ່ປຸ່ນ, ຫລາຍຄົນໄດ້ ຖືກຈັບເປັນສະເລີຍເສີກ, ຫລາຍຄົນຖືກຂ້າ ສວ່ນໜຶ່ງທີ່ເຫລືອ ໄດ້ໄປອາໄສຢູ່ນຳປະຊາຊົນ ຜູ້ທີ່ ມີຄວາມຈິງຮັກພັດຕິ ໄດ້ນຳເອົາໄປຊຸກເຊື່ອງໄວ້ຕາມປ່າຕາມດົງ ໂດງສະເພາະແມ່ນປະຊາຊົນລາວ ລຸ່ມແລະຊາວລາວເຜົ່າມົ້ງ. ໃນຣະຍະສົງຄາມດັ່ງກ່າວ, ຄອບຄົວ ລໍ ໄກຕົງ ໄດ້ຫັນໄປເຂົ້າ ສນັບສນຸນ ກອງທັບຍີ່ປຸ່ນ, ວຽດມິນແລະລາວອິສສຣະ ເພື່ອຕໍ່ສູ້ກັບກອງທະຫານຂອງຝຣັ່ງເສສ ໂດງອ້າງວ່າປົດແອກ ອອກຈາກການເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນຂອງປະເທສຝຣັ່ງເສສ, ແຕ່ຫາກຕົກເປັນເຄື່ອງມືຂອງວຽດມິນ ທີ່ຍິວະ

ໃຊ້ເທົ່ານັ້ນ. ເຫດຜົນອັນແທ້ຈິງຂອງການຕໍ່ສູ້ຂອງຄອບຄົວລໍ ໂກຕິງ ແມ່ນ “ຍ້ອນວ່າຝຣັ່ງໄດ້ເລືອກ ເອົາ ລີຜຸງ ມາເປັນຜູ້ປົກຄອງເຜົ່າມົ້ງ ໃນບໍລິເວນໜອງແຮດ ແທນຄອບຄົວ ລໍ ຊຶ່ງໄດ້ເຮັດຫລາຍ ຢ່າງບໍ່ ຊອບທັມ”. ການຕໍ່ສູ້ ແມ່ນເພື່ອກູ້ກຽດຂອງຕົນເທົ່ານັ້ນ ແຕ່ໂຊຄບໍ່ເຂົ້າຂ້າງ ເລີຍກາຍເປັນລູກນ້ອງຂອງ ແກວໂດງປະຣິຍາຍ.

ຮູບທີ່ 4. ຮູບພິລລະຍາທ່ານລີຜຸງ ແມ່ຂອງທ່ານພຍາ ຕູ້ບີ ລີຜຸງ (ຜູ້ຢູ່ຊ້າຍສຸດ ຈັບຫົວເດັກນ້ອຍ) ຖ່າຍນຳນ້ອງສາວສາມຄົນ ໃນປີ 1923

ຮູບທີ່ 5. ທ່ານບິຈູ ລໍຕອນເຂົ້າຮ່ວມຕໍ່ສູ້ ລາວອິສສຣະແລະ ວຽດມິນຮ່ວມກັບ ພະຍາຕູ້ບີລີຜຸງ ໃນສໄມປີ 1945 ຫາ 1949

ຮູບທີ່ 6. ທ່ານ ປະຈ້າລີ ຜູ້ນຳທີ່ຮ່ວມກັບທ່ານຕູ້ເລັຍ ລີຜຸງ ໄປເກັບເກັນປະຊາຊົນເຜົ່າມົ້ງ ໃນເຂດເມືອງຜາ ແລະ ພູຜາໄຊ ໄປປົດປ່ອຍເມືອງຊຽງຂວາງໃນວັນທີ່ 27 ເດືອນ ມັງກອນ 1946

ຮູບທີ່ 7. ເຈົ້າ ຄຳໝັ້ນ ວົງກິດຮັຕະນະ ແລະ ລູກສາວຄົນທີ່ສາມ ໄດ້ໄປຢ້ຽມຢາມຊຽງຂວາງແຕ່ເດືອນ 2/25 ຫາເດືອນ 7/03/51 ຈາກຊ້າຍຫາຂວາ 1.ພຍາ ດຳຣົງ ຣິທທິໄກ ຕູ້ບິລິຝຸງ ; 2. ຕູ້ເຍີ ລິຝຸງ; 3. ເຈົ້າຄຳໝັ້ນ ວົງກິດຮັຕະນະ (ເກີດວັນທີ 7 ພຶດສພາ (May) 1889 ທີ່ຫລວງພະບາງ ເສຍຊີວິດດ້ວຍໂຮຄຊະຣາ ວັນທີ່ 22 ມະກະຣາ (January) 1972 ທີ່ຫລວງພະບາງ, ປະເທສລາວ ເປັນບຸຕຊາຍກົກຂອງ ເຈົ້າວົງກິດ ແລະ ເຈົ້າຍິງຮັຕນະວະດີ); 4. ເຈົ້າຄຳຜຸຍ ວົງກິດ (ເກີດວັນທີ 10 ກໍຣະກະດາ (July) 1923 ທີ່ຫລວງພະບາງ ເສຍຊີວິດດ້ວຍໂຮຄຊະຣາ ວັນທີ່ 17 ທັນວາ (December) 2002 ທີ່ Clermont-Ferrand, France ຕອນອາຍຸ 79 ປີ. ໃນປີ 1973 ໄດ້ຮັບຊັ້ນເປັນ ນາຍພັນໂທ ດ້ານພະແນກ ສັງຄົມກຳລັງ ຂອງກອງທັບພຣະ ຣາຊອານາຈັກລາວ); 5. ທ່ານ ຕູ້ເລັ້ຍ ລິຝຸງ (ເກີດວັນທີ 14 ມີນາ (March) 1922 ທີ່ຊຽງຂວາງ ເສຍຊີວິດດ້ວຍໂຮຄຊະຣາ ວັນທີ່ 5 ຕຸລາ (October) 1996 ທີ່ປະເທສຝລັ່ງເສສ Aulnau-Sous-Bois, France ຕອນອາຍຸ 74 ປີ. ເຄີຍເປັນຜູ້ແທນຮາຊດອນ ແຂວງຊຽງຂວາງ 1947-1950 ເປັນຜູ້ວາງຮ່າງກົດໝາຍເຖິງ 1975). ຮູບຖ່າຍວັນທີ່ 27 ເດືອນກຸມພາ (February) ປີ 1951.

ໃນປີ 1945-1946, ສະພາບການໄດ້ປ່ຽນແປງຍ້ອນສົງຄາມຍີ່ປຸ່ນ, ຄອບຄົວລິຝຸງ ຜູ້ເຄີຍຮ່ວມມືກັບຝຣັ່ງເສສ ຈຳເປັນຕ້ອງໄດ້ໜີເຂົ້າໄປລີ້ຊ່ອນຢູ່ປ່າດົງນຳທະຫານຂອງຝຣັ່ງເສສ ເພື່ອເອົາຕົວລອດ ເພາະຖືກໄລ່ລ່າຈາກລາວອິສສຣະ, ມັງລໍ ວຽດມິນ ແລະຍີ່ປຸ່ນ ຢູ່ທຸກແຫ່ງ.

ສັມຍສົງຄາມໂລກຄັ້ງທີ່ 2 ທ່ານນາຍພົນຕຣີ ວ່າງປາວ ຍັງເປັນວັຍຮຸ່ນ ອາຍຸປະມານ 14 ຫລື 15 ປີ, ທ່ານໄດ້ມາຮັບໃຊ້ເປັນຄົນເກັບຂ່າວ, ສິ່ງຂ່າວສິ່ງຈິດໝາຍ ໃຫ້ພຣະຍາຕູ້ບິ ລິຝຸງ, ເຈົ້າແຂວງສາຍຄຳສຸທະກະກຸມາຣ, ແລະຝຣັ່ງເສສ ຢູ່ຕາມຈຸດຕ່າງໆ ໃນເຂດບໍຣິເວນໜອງແຮດແລະຊຽງຂວາງ. ທ່ານໄດ້ປະຕິບັດໜ້າທີ່ດີເດັ່ນ. ໃນທີ່ສຸດ ທ່ານໄດ້ມາເປັນຜູ້ຮັບໃຊ້ຝຣັ່ງຢ່າງເປັນທີ່ເຊື່ອຖືໄດ້. ເມື່ອອາຍຸເຖິງກະສຽນແລ້ວ ຝຣັ່ງໄດ້ຮັບບັນຈຸທ່ານເຂົ້າຮັບໃຊ້ຮາຊາການທະຫານຂອງຝຣັ່ງເສສ. ໃນປີ 1951 ທ່ານ

ຂໍໂທດຫຼາຍໆ

ປຶ້ມຫົວດັ່ງກ່າວ ຍັງບໍ່ສາມາດນຳ
ມາເຜີຍແຜ່ໄດ້ ເນື່ອງຈາກຍັງບໍ່
ໄດ້ຮັບການອະນຸຍາດໃຫ້ເຜີຍແຜ່
ໄດ້ຢ່າງເປັນທາງການເທື່ອ...

ດ້ວຍຄວາມຮັກແພງ